

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(обов'язкова навчальна дисципліна)

Економічний аналіз та прогнозування

Розробник: Макаренко Петро Миколайович, завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, д.е.н., професор

Полтава 2023 р.

Опис навчальної дисципліни та інформації про розробника

Назва дисципліни	Економічний аналіз та прогнозування
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	Обов'язкова навчальна дисципліна
Назва структурного підрозділу	Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин
Контактні дані розробника	<i>Викладач:</i> Макаренко Петро, доктор економічних наук, професор <i>Контакти:</i> ауд. 475, навчальний корпус № 4, e-mail: petro.makarenko@pdaa.edu.u тел. (0532)56-98-24, https://www.pdau.edu.ua/people/makarenko-petro-mykolayovych
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Спеціальність Освітня програма	051 Економіка <i>ОПП Економіка підприємства</i>
Попередні умови для вивчення дисципліни	Наявність ступеня вищої освіти бакалавра, магістра, освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста.

Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни: є формування у майбутніх фахівців (магістрів) знань і практичних навиків застосування методів і прийомів економічного аналізу та прогнозування необхідних для виявлення резервів і тенденцій та наукового передбачення розвитку суб'єктів територіальних громад.

Основні завдання навчальної дисципліни: в освоєнні системи теоретичних знань та практичних навичок оволодіння методологією та методикою економічного аналізу та прогнозування, вибору методів і методик щодо їх застосування; підготовки аналітичного та інформаційного забезпечення економічних розрахунків, оцінки функціональних можливостей використання інформації відображеної в статистичній звітності та отриманої аналітичним шляхом, уміння користуватись конкретними методами, методиками та прийомами при аналізі і прогнозуванні суб'єктів територіальних громад та за результатами готувати довідки, аналітичні запити економічного управління, формувати прогнозні рішення подальшого розвитку та підвищення ефективності їх функціонування.

Компетентності для здобувачів вищої освіти 051Екон_мд_2023[3] (ЕМР в.н.):

загальні:

ЗК 1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК 9. Здатність обґрунтовувати дії щодо місцевого розвитку в мінливому економічному середовищі.

спеціальні (фахові):

СК 1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК 3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК 6. Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.

СК 9. Здатність застосовувати науковий підхід до формування та виконання ефективних проєктів у соціально-економічній сфері.

Компетентності, визначені ПДАУ:

СК 11. Здатність планувати і розробляти проєкти та прогностичні сценарії у сфері економічного розвитку території та здійснювати їх інформаційне, методичне, програмне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.

СК 13. Здатність здійснювати еколого-економічну оцінку сталого розвитку території на основі відповідних індикаторів та розробляти методичний інструментарій для економічного обґрунтування оптимальних напрямків соціально- економічного розвитку сільських територій.

Програмні результати навчання

- визначені стандартом вищої освіти:

ПРН 1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

ПРН 8. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.

ПРН 11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.

ПРН 17. Здійснювати еколого-економічну оцінку сталого розвитку території на основі відповідних індикаторів та розробляти методичний інструментарій для економічного обґрунтування оптимальних напрямків соціально-економічного розвитку сільських територій.

Методи навчання:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- за джерелом знань:

МН 1 – словесні методи: лекція; розповідь-пояснення;

МН 2 – наочні методи: демонстрування; спостереження;

МН 3 – практичні методи: практичні роботи, робота з навчально-методичною літературою: підготовка реферату (доповіді);

- за ступенем керівництва:

МНСР 1 – методи самостійної роботи вдома: усні та письмові домашні завдання; завдання самостійної роботи;

МНСР 2 – робота під керівництвом викладача: самостійна робота; розв'язування задач; виконання практичних завдань.

Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності

МСМ 1 – методи формування пізнавальних інтересів: навчальні дискусії для вирішення проблемної ситуації;

МСМ 2 – методи стимулювання і мотивації обов'язку і відповідальності: роз'яснення мети навчального предмета; оперативний контроль; вказування на недоліки, зауваження

Інноваційні методи навчання:

МНІ 3 – інтерактивні методи: дискусії, диспути; мозковий штурм

МНІ 4 – комп'ютерні і мультимедійні методи – дистанційне навчання

Програма та структура навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет, сутність та методи, прийоми і методика економічного аналізу та прогнозування. Поняття і сутність характеристики економічного аналізу та прогнозування. Предмет, об'єкт і функції економічного аналізу та прогнозування. Етапи проведення аналізу та прогнозування. Методологія, методи та методика економічного аналізу. Методи прогнозування та їх класифікація.

Тема 2. Аналітична й інформаційне забезпечення економічного аналізу та вихідні дані для економічного прогнозу. Аналітичний процес дослідження і його елементи. Вимоги до вихідних даних для побудови економічних прогнозів. Основні аспекти формування блоку інформаційного забезпечення економічного аналізу та прогнозування. Типи інформації економічного аналізу та програмні продукти які використовуються для його комп'ютеризації.

Тема 3. Методи інформаційно-логічного аналізу. Метод порівняння, виділення вузьких місць, групування та деталізації. Методи розрахунку вузьких відносин та середніх величин: середня арифметична, зважена, середня гармонійна, середня геометрична в аналізі. Мода і медіана.

Тема 4. Методика застосування факторного аналізу. Поняття, види і завдання факторного аналізу. Методи детермінованого (функціонального) факторного аналізу: балансовий метод; метод ланцюгових підстановок; індексний метод. Методи визначення тенденцій та показників динаміки функціонального факторного аналізу. Методи стохастичного (кореляційного) факторного аналізу: однофакторний і багатфакторний кореляційний та кореляційно-регресійний аналіз відповідно. Розрахункове значення критерію Фішера.

Тема 5. Методика проведення стратегічного аналізу. Концепція проведення стратегічного аналізу. Відмінні риси стратегічного аналізу. Мета та завдання стратегічного аналізу. Принципи стратегічного аналізу. Аналіз динаміки ринку. Модель «продукт-ринок». Модель ГоКГ. Матриця «Мак-Книш».

Тема 6. Інтуїтивні методи прогнозування в економіці. Суть та різновиди експертних методів прогнозування. Метод «інтерв'ю». Аналітичний метод експертного прогнозування. Метод написання сценаріїв. Підбір експертів. Метод колективної експертної комісії. Метод колективної генеральної ідеї. Метод «Дельфі». Метод «Синектика».

Тема 7. Формалізовані методи прогнозування в економіці. Екстраполяція та інструменти прогнозування. Метод найменших квадратів. Метод експоненційного згладжування. Метод ковзних середніх. Метод адаптивного згладжування. Методи структурного, мережного, матричного, імітаційного моделювання.

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Для здобувачів вищої освіти 051Екон_мд_2023[3] (ЕМР в.н.)

Назва тем	Кількість годин			
	051Екон_мд_2023[3] (ЕМР в.н.)			
	усього	у тому числі		
лекції		практичні (семінарські)	самостійна робота	
Тема 1. Предмет, сутність та методи, прийоми і методика економічного аналізу та прогнозування.	11	2	2	7
Тема 2. Аналітична й інформаційне забезпечення економічного аналізу та вихідні дані для економічного прогнозу.	11	2	2	7
Тема 3. Методи інформаційно-логічного аналізу.	13	2	4	7
Тема 4. Методика застосування факторного аналізу.	13	2	4	7
Тема 5. Методика проведення стратегічного аналізу.	16	4	4	8
Тема 6. Інтуїтивні методи прогнозування в економіці.	13	2	4	7
Тема 7. Формалізовані методи прогнозування в економіці.	13	2	4	7
Усього, годин	90	16	24	50

**Оцінювання результатів навчання:
Форми контролю результатів навчання**

Для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Економіка підприємства спеціальності 051Екон_мд_2023[3] (ЕМР в.н.)

Програмні результати навчання	Виконання практичних завдань	Розв'язування тестів	Виконання самостійної роботи		Разом
			розрахункових завдань	підготовка реферату, тез, формування глосарію	
ПРН 1.	9	2	5	2	18
ПРН 8.	13	5	6	2	26
ПРН 11.	13	5	6	2	26
ПРН 17.	15	6	7	2	30
Разом	50	18	24	8	100

Форми поточного контролю знань здобувачів вищої освіти 051Екон_мд_2023[3] (ЕМР в.н.)

Шкала та критерії оцінювання успішності здобувачів вищої освіти із навчальної дисципліни ґрунтуються на «Положенні про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в ПДАУ».

При виконанні вправ на практичних заняттях нараховуються:

0 балів – потрібне повторне виконання вправи;

6 балів – здобувач правильно вирішив половину завдань та демонструє досягнення половини запланованих результатів навчання. В цілому володіє навчальним матеріалом, але не може чітко орієнтуватись при поясненні ходу виконання завдання;

8 балів – здобувач правильно вирішив усі завдання, але допустив помилки, неточності в розрахунках. Не аргументовано виклав висновки. Демонструє досягнення більшої частини запланованих результатів навчання. Може пояснити хід виконання завдання;

10 балів – здобувач правильно вирішив усі завдання. В повному обсязі володіє методом чи методикою виконання завдання. Аргументовано подав висновки до виконаного завдання. Може пояснити зміст практичного завдання. Вміє використовувати здобуті знання у власних дисертаційних дослідженнях. Демонструє повне досягнення запланованих результатів навчання.

Оцінка заданої кількості тестових завдань здійснюється при правильних відповідях на 98-100 % завдань – 3 бали; на 90-97 % завдань – 2 бали; на 80-89 % завдань – 1 бал; на 79 і менше % – 0 балів;

При виконанні розрахункових завдань самостійної роботи нарахування балів по кожній темі наступне:

0 балів – потрібне нове виконання;

2 бали – здобувач виконав половину завдань. Рішення мають суттєві помилки і неточності в методиці і розрахунках. Демонструє досягнення половини запланованих результатів навчання.

3 бали – здобувач виконав половину завдань. Рішення мають суттєві помилки і неточності в методиці і розрахунках. Демонструє досягнення більшої частини запланованих програмних результатів навчання.

4 бали – здобувач виконав усі завдання самостійної роботи. В повному обсязі володіє матеріалом. Виконані завдання без помилок і неточностей. Демонструє досягнення запланованих програмних результатів навчання.

Підготовка реферату, презентації (0-4 бали):

0 балів – здобувач не підтверджує здобуття ним програмних результатів навчання: тема

реферату не розкрита, список використаної літератури містить менше 3 наукових джерел, оформлення документу здійснено з критичними порушеннями, презентація відсутня, здобувач відмовляється від захисту;

2 бали – здобувач підтверджує здобуття ним програмних результатів навчання на мінімально необхідному рівні: тема реферату розкрита правильно, але з порушеннями вимог щодо повноти та логіки викладу матеріалу; список використаної літератури містить менше 4-5 найменувань навчальної літератури, в оформленні документу наявні некритичні порушення, презентація відсутня, або не висвітлює предмет аналізу у повному обсязі, при захисті реферату здобувач не повною мірою володіє матеріалом за темою;

3 бали – здобувач підтверджує здобуття ним програмних результатів навчання на рівні, що перевищує мінімально необхідний: проблема, яка розглядається в рефераті викладена повно, послідовно, логічно; список джерел інформації містить 4-5 найменувань (зазначені видання як навчальної літератури, так і наукової; зокрема, найновіші публікації провідних вітчизняних та іноземних науковців); оформлення документу відповідає стандарту, презентація наявна і висвітлює досліджувану тему, але має вади недостатньої конкретизації матеріалу, при захисті здобувач мірою володіє матеріалом за темою реферату;

4 бали – здобувач підтверджує здобуття ним програмних результатів навчання на рівні, що перевищує мінімально необхідний: проблема, яка розглядається в рефераті викладена повно, послідовно, логічно; список джерел інформації містить 4-5 найменувань (зазначені видання як навчальної літератури, так і наукової; зокрема, найновіші публікації провідних вітчизняних та іноземних науковців); оформлення документу відповідає стандарту, презентація наявна і висвітлює досліджувану тему, здобувач при захисті реферату демонструє повне засвоєння матеріалу.

Нарахування балів з навчальної дисципліни за формою контролю – залік здобувач вищої освіти здійснює за результатами виконання аудиторних і самостійних завдань (10.1). мінімальний пороговий рівень оцінки зараховано за підсумками виконаних робіт в семестрі має складати 60 балів. Максимальний – 100 балів.

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою *Економіка підприємства спеціальності 051Екон.мд 2023/3/ (ЕМР в.н.):*

Найменування тем	Форми контролю навчання				Разом
	Виконання практичних завдань	Тестування	Виконання самостійної роботи		
			розрахункових завдань	підготовка реферату, тез, формування глосарію	
Тема 1. Предмет, сутність та методи, прийоми і методика економічного аналізу та прогнозування.				4	4
Тема 2. Аналітичне й інформаційне забезпечення економічного аналізу та вихідні дані для економічного прогнозу.		3		4	7
Тема 3. Методи інформаційно-логічного аналізу.	10	3	4		17

Тема 4. Методика застосування факторного аналізу.	10	3	4		17
Тема 5. Методика проведення стратегічного аналізу.	10	3	8		21
Тема 6. Інтуїтивні методи прогнозування в економіці.	10	3	4		17
Тема 7. Формалізовані методи прогнозування в економіці.	10	3	4		17
Разом	50	18	24	8	100

Трудомісткість:

Загальна кількість годин – 90 год.

Кількість кредитів – 3,0.

Форма семестрового контролю – залік.

Політика навчальної дисципліни:

Відвідування занять є обов'язковим. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни здобувач вищої освіти отримує на занятті 0 балів та зобов'язаний відпрацювати таке заняття.

Письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями у межах встановлених норм. У разі виявлення факту плагіату здобувач вищої освіти отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати його. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (у т. ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrocheshnist>.

Є можливість опанування даної навчальної дисципліни за програмами академічної мобільності (внутрішньої / міжнародної) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером та / або індивідуальними запрошеннями. Визнання та перезарахування результатів такого навчання відбувається спеціально створеною комісією на підставі поданих здобувачем вищої освіти відповідних документів з використанням Європейської кредитно-трансферної системи. Організаційні процеси навчання за програмами академічної мобільності регламентуються Положенням про академічну мобільність здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті перед опануванням даної освітньої компоненти. Визнання набутих результатів навчання або відмова у їх визнанні. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах, зокрема: Prometheus, Coursera тощо. Особливості неформального / інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:

Презентації.

Рекомендовані джерела інформації:

Основні

1. Галушак М.П. Галушак О.Я. Кужда Т.І. прогнозування соціально-економічних процесів: навч. посібник для економічних спеціальностей. Тернопіль: ФОП Паляниця, 2021. – 160 с.
2. Основи економічного аналізу: навч.-метод. посібник. [В.М. Микитюк, Т.М. Паламарчук, О.П. Русак, С.В. Нугаєвська, І.І. Світлитшин та інші за ред. В.М. Микитюка. Житомир: Руга, 2018. 440 с.
3. Економічний аналіз: навч. посіб. [Н.А. Волкова, Р.М. Волчин, О.М. Гайдаєнко та ін.; за ред. Н.А. Волкової. Одеса: ОНЕУ, Ротапринт, 2015. 310 с.
4. Міщук Г.Ю., Джигар Т.М., Шишкіна О.О. Економічний аналіз: навч. посб. Рівне: НУВГП, 2017. 156 с.
5. Оптенко В.І., Іваненко В.В. Азаренко Г.Ф. Теорія економічного аналізу: навч. посібн. Х. ІНЖЕК. 2015. 339 с.
6. Паламарчук Т.М., Русак О.П. Економічний аналіз та методологія його проведення (Вісник ЖНАЕУ. 2016. № 2 (57). Т.2 с. 43-53.
7. Касьяненко В.О., Старченко Л.В. Моделювання та прогнозування економічних процесів. Конспект лекцій. Навч. посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2017. 185 с.
8. Кулявець В.О. Прогнозування соціально-економічних процесів: Навч. пос. К.: Кондор, 2016. 194 с.
9. Прогнозування соціально-економічних процесів: навч. Посібник. Т. С. Клебанова та ін. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 656 с. [file:///C:/Users/User/Downloads/2015-8_1%20\(1\).PDF](file:///C:/Users/User/Downloads/2015-8_1%20(1).PDF)
10. Демченкова О. Мосунов Б. Методологія проведення експрес-аналізу місцевого бізнес-клімату: навч. посібник. К., 2019.
11. Економічний аналіз: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти [Н.Ю. Рекова, Є.О. Підгора, В.В. Ровенська, О.В. Латишева, П.П. Гітис та ін.]. Краматорськ: ДДМА, 2021. 200 с.
12. Шкроміда В.В., Василюк М.М., Гнатюк Т.М. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Посібник. Івано-Франківськ. Видавець Кушнір Г.М., 2016. 219 с.
13. Вишневська О.М., Козаченко Л.А, Костирко А.Г. Економічний аналіз: Курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2022. 85 с.
14. Мних Є.В. Економічний аналіз. Підручник. К.: Знання, 2011. 630 с.

Допоміжні

1. Демченкова О., Мосунов Б. Методологія проведення експрес-аналізу місцевого бізнес-клімату. URL: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/EBA_Guide.pdf
2. Звіти щорічних соціологічних досліджень з тематики децентралізації та реформи місцевого самоврядування. Програма Ради Європи «Децентралізація і реформа місцевого самоврядування в Україні». URL: <http://www.slg-coe.org.ua/p16423/>
3. Козак Ю.Г., Мацкул В.М. Математичні методи та моделі для магістрантів з економіки. Практичні застосування. навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2017. 254с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Kozak_Yurii/Matematychni_metody_ta_modeli_dlia_mahistriv_z_ekonomiky_Praktychni_zastosuvannia.pdf
4. Крамер Д. Математическая обработка данных в социальных науках: современные методы: учеб. пособие для студ. высших учеб. заведений пер. с англ. М.: Издательский центр «Академия», 2007. 288с. URL: http://pzs.dstu.dp.ua/DataMining/multidim/bibl/2007_Matematicheskaya_obrabotka_v_sotsialnykh_na.pdf
5. Максимова Т. С. Методичні підходи щодо оцінки стійкості розвитку соціально-економічних регіональних систем. Вісник Національної академії державного управління. 2004. № 2. С. 300–304.
6. Поліщук Н. В. Математичні методи економічного аналізу: теорія і практика: навч.

- посіб. / Н. В. Поліщук, Ю. Ю. Буренніков. – Вінниця: Т. П. Барановська [вид.], 2013. – 291 с.
7. Приходченко Т. А. Методологія дослідження регіонального розвитку. Причорноморські економічні студії, 2017. №16. С.115-120. URL: http://bses.in.ua/journals/2017/16_2017/26.pdf
 8. Степаненко Сергій. Методологія оцінки та моніторинг ефективності функціонування механізму регулювання процесів економічного розвитку регіонів. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України, 2012, 3: 146-151. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wpcontent/uploads/2013/11/2012-3-22.pdf>
 9. Draper, N., Smith, H.. Applied regression analysis. 3rd edition. Wiley, 1998 URL: https://www.academia.edu/32080496/Applied_Regression_Analysis_Norman_R._Draper_Harry_Smith_.pdf
 10. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>

Інформаційні ресурси

1. Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС). URL: <http://pleddg.org.ua/ua/pro-promis/fokus-promis/>
2. Державний комітет статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України URL: <http://www.idss.org.ua/>.
4. Інститут економіко-правових досліджень НАН України URL: <http://www.iepd.dn.ua/>.
5. Інститут регіональних досліджень НАН України URL: <http://irr.org.ua/>.
6. Міністерство економіки України URL: <http://me.kmu.gov.ua/>. 231
7. Міністерство праці та соціальної політики URL: <http://www.mlsp.gov.ua/control/uk/index>.
8. Міністерство фінансів України URL: <http://www.minfin.gov.ua/>.
9. Національна академія наук України URL: <http://www.nas.gov.ua/Pages/default.aspx>.
10. Національна бібліотека України ім. Вернадського (Київ) URL: <http://www.nbu.gov.ua>.
11. Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/pro-nas/istoriia-tsentru>